

DÖDSBO, BOUTREDNING, BOUPPTECKNING, AVVITTRING, ARVSKIFTE MM - JURIDISK HJÄLP AV ERFAREN JURIST I ESBO MED OMNEJD

www.holminglaw.com

Delägare i ett dödsbo är arvingarna, de sk **universella testamentstagarna** samt vanligtvis den efterlevande maken.

Den efterlevande maken är på basis av **giftorätt** delägare i dödsboet tills avvittring har förrättats mellan den efterlevande maken och arvingarna. Den efterlevande maken är inte på basis av giftorätt delägare i dödsboet, om makarna hade ett sådant äktenskapsförord som helt utesluter giftorätten. Den efterlevande maken kan också i så fall vara delägare i dödsboet, om maken är en laglig arvinge eller universell testamentstagare.

En **universell testamentstagare** är en person som **genom testamente har fått äganderätt till hela eller en viss del av den avlidnas egendom**. Om hela egendomen i dödsboet har testamenterats, förblir de lagliga arvingarna dödsbodelägare tills testamentet vinner laga kraft och de eventuella laglotterna antingen har betalats eller inte krävts inom utsatt tid.

I allmänhet åligger det den tillfälliga förvaltningen den dödsbodelägare som är mest förtrogen med dödsboets tillgångar och skulder, oftast den som bodde tillsammans med arvlåtaren. En delägare skall utan dröjsmål underrätta de övriga delägarna om dödsfallet. Om inte särskild förvaltning av dödsboet är ordnad, skall delägarna gemensamt förvalta boet och fatta beslut i boets angelägenheter och företräda dödsboet tillsammans. På ansökan av dödsbodelägarna kan rätten utse en särskild boutredningsman att på delägarnas vägnar sköta ovannämnda förvaltning av dödsboet. Även en delägare kan utses till boutredningsman (ofta förordnat i ett testamente).

För att erhålla en tillförlitlig utredning över den avlidnas tillgångar och skulder skall **bouppteckning** förrättas. Den skall verkställas **inom tre (3) månader efter dödsfallet** ifall skattemyndigheten inte på ansökan ger uppskov. Den som är bäst bekant med dödsboets ställning utser **två gode män** att utföra förrättningen och bestämmer tid och plats för densamma. Samtliga arvsberättigade arvingar, även de sk sekundära arvingarna (arvingar till den avlidne, som ärver först efter den efterlevande makens död) samt testamentstagarna skall kallas till förrättningen. Den efterlevande maken skall alltid kallas, även om arvsrätt inte skulle föreligga.

Bouppteckningen skall förutom en uppräknings av tillgångar och skulder, också innehålla vissa faktan och handlingar (bl.a. släktutredning i form av ämbetsbevis ed., testamenten, äktenskapsförord mm.). Före bouppteckningstillfället skall man på förhand beställa bl.a. släktutredning, banksaldoutdrag samt värdeandelskontoutdrag per dödsdagen, allt beroende hurudan egendom som boet innehåller.

Efter bouppteckningstillfället har man en (1) månad på sig att färdigställa bouppteckningen jämte bilagor och inlämna den till skatteverket på den avlidnes hemort. Skatteverket registrerar bouppteckningen och verkställer på basis av densamma arvsbeskattningen.

Boets tillgångar och skulder skall införas i bouppteckningen sådana de var vid dödsfallet. Förutom dessa, skall även den efterlevande makens tillgångar och skulder upptecknas. I bouppteckningen skall även antecknas huruvida arvlåtaren har utgett **förskott på arv**. Förskott som arvlåtaren gett till bröstarvinge, skall enligt huvudregeln avräknas på dennes arv om inte annat föreskrivits eller kan antas ha varit avsett. Bouppteckningen skall undertecknas av gode männen och av den person som uppgivit boet. Möjlig tilläggsbouppteckning (nya tillgångar/skulder uppdragats efter bouppteckningen) skall upprättas inom en månad från det att ny tillgång/skuld yppats.

En arvinge och en testamentstagare har rätt att **avsäga sig sitt arv** efter arvlåtarens död, om de inte redan har tagit sådan befattning med boet att de skall anses ha tillträtt arvet. I praktiken görs saken behändigt genom att upprätta ett skriftlig handling som ges före eller senast vid bouppteckningstillfället till gode männen, där man klart avsäger sig sitt arv, utan att nämna någon förmånstagare, då risken är stor att både den som avsäger sig blir arvsbeskattad och den till vars förmån man avsäger sig arvet, blir gåvobeskattad. Enligt lag får automatiskt den person sagda arv, som närmast befinner sig i arvsordningen efter avsägaren.

Efter att bouppteckningen är klar kan **arvskifte** förrättas. Inga tidsfrister är uppställda i lagen.

ARVSKIFTE

Efter att bouppteckningen slutförts, har varje delägare rätt att yrka på **skifte**. Ifall den avlidne var gift skall först avvittning (om giftorätt inte uteslutits medelst äktenskapsförord, gåvobrev eller testamente) förrättas. Mot en delägars vilja får skifte inte företas, förrän bouppteckningen slutförts och alla kända skulder erlagts eller medel för dem reserverats.

Över arvskiftet skall upprättas en formbelagd skifteshandling. Har skiftet förrättas av delägarna skall handlingen undertecknas av samtliga delägare och bestyrkas av två ojäviga vittnen. Har en skiftesman förrättat skiftet skall han underteckna skifteshandlingen och utan dröjsmål sända varje delägare ett exemplar av skifteshandlingen. Ansökan om att en skiftesman skall förordnas att förrätta skiftet lämnas till tingsrätten. Ifall ngn av delägarna är minderårig, skall en ställföreträdare för intressebevakaren förordnas av magistraten.

Klander av ett skifte förrättat av delägarna kan klandras på den grund, att densamma inte upprättats i stadgad form. Ett skifte upprättat av skiftesman kan klandras oberoende av grunden. I vardera fallet skall en delägare väcka talan mot de övriga delägarna/skiftesmannen inom 6 månader från det skiftet förrättats. Arvskiftet viner omedelbart laga kraft, om alla delägare godkänner arvskiftet och meddelar att de inte kommer att klandra detsamma.

ARV

Vem ärver?

Endast den som lever vid arvlåtarens död kan ärva. (undantagsvis barn som kommit till dessförinnan och föds efter arvlåtarens död).

Arvsordningen

Ifall inget testamente uppsatts av arvlåtaren, ärver man i följande ordning:

- 1) **Bröstarvingarna**, dvs arvlåtarens barn, barnbarn osv i rätt nedstigande led ärver var och en lika mycket. Ifall ngt av barnen dött innan arvlåtaren, träder dess barn (arvlåtarens barnbarn) i stället och delar lotten i lika delar. Adoptivbarn ärver sina adoptivföräldrar på sama sätt som biologiska barn.
- 2) Ifall inga bröstarvingar finns, ärver den avlidnas **efterlevande make** egendomen. Makes arvsrätt är såtillvida begränsad, att maken inte får avyttra denna ärvda egendomen genom gåva eller testamente. Efter makens död återgår den först avlidnes andel av boet till den först avlidnes föräldrar, syskon eller syskonbarn (**sk sekundära arvingar**).

- 3) Ifall bröstarvingar eller make/maka inte finns, ärver **arvlåtarens far** och **mor** arvet till hälften var (eller hela arvet, ifall ensam i livet).
- 4) Ifall arvlåtarens far/mor är död, delar **arvlåtarens syskon** faderns eller moderns lott. I ett avlidet syskons ställe träder dennes avkomlingar, som delar denna del av arvet i lika delar. Om någondera av arvlåtarens föräldrar lever och det inte finns några syskon eller syskonbarn, ärver han eller hon hela arvet.
- 5) Om ovannämnda släktingar (1-4) inte finns, går arvet till **finska staten**. Kusiner eller avlägsnare släktingar ärver inte.

Om makarna inte efterlämnade några barn och den efterlevande maken har ärvt den avlidna makens kvarlåtenskap som laga arvinge, är den först avlidna makens föräldrar, syskon eller avkomlingar (sk. **sekundära arvingar**), som lever då den efterlevande maken avlider, delägare i den efterlevande makens dödsbo.

Arvlåtarens make/make erhåller i stöd av sin **giftorätt** (inget **äktenskapsförord**) normalt hälften av det gemensamma boets värde vid **avvittringen**. Om den efterlevande makens egendom är värdefullare än den avlidnes egendom, kan den efterlevande välja att inte utbetala sk **utjämning** till den avlidnes arvingar (ÄL 103§2). Dödsboet har inte motsvarande rätt mot den efterlevande. Medelst äktenskapsförord kan man helt eller delvis utesluta giftorätten mellan makar.

Giftorätt: innebär i huvudsak att makarnas egendom delas lika vid avvittringen efter äktenskapets upplösning (dödsfall, äktenskapsskillnad). Den make som äger mindre erhåller då kompensation genom sk utjämning (för att förverkliga giftorätten).

Äktenskapsförord: avtal enligt vilket parterna avtalar om att deras egenom helt eller delvis skall vara utesluten giftorätt. För att vara giltigt bör förordet göras skriftligt under närvaro av två vittnen och därefter registreras hos magistraten.

Efterlevande make får hålla den avlidne makens kvarlåtenskap oskiftad i sin besittning ifall annat inte följer av bröstarvinges krav på skifte eller testamente som upprättats av arvlåtaren.

Oberoende av bröstarvinges krav på skifte och testamentstagares rätt får efterlevande make kvarhålla makarnas gemensamma hem med livstida nyttjanderätt, ifall kvarlåtenskapen inte innehåller annan lämplig bostad för den efterlevande.

TESTAMENTE

Arvlåtaren (testatorn) har rätt fria händer att bestämma om sin kvarlåtenskap genom testament, ifall denne önskar avvika från lagens bestämmelser om arvsordningen. Endast bröstarvingarnas rätt till laglott inskränker denna frihet. Enn bröstarvinge skall dock uttryckligen kräva sin laglott. Viktigt att fundera över är vad testatorn vill uppnå med testamentet: t.e.x överföring av egendom till viss person, trygga den efterlevandes ställning, minskning av arvsbeskattningen genom att t.ex. förordna äganderätten till ngn och livstida nyttjanderätt till en annan.

Makar upprättat vanligtvis ett sk inbördes testamente, enligt vilket makarna bestämmer att äganderätten skall utgå till den efterlevande varefter bröstarvingarna erhåller egendomen först efter

att bägge avlidit.

För att ett testamente skall vara giltigt skall det upprättas i **stadgad form**. I allmänhet görs detta skriftligen, daterat och i två ojäviga vittnens närvaro. Vittnens yrke och hemvist skall antecknas. Vittnena skall känna till att fråga är om arvlåtarens sista vilja, men innehållet behöver vittnena inte känna till.

Undantagsvis kan ett testamente upprättas muntligt, vid t.ex. svår sjukdom eller olycksfall i två vittnens närvaro eller skriftligen utan vittnen. **Nödtestamentet** skall senare, ifall nödsituationen inte lett till döden, inom tre (3) månader upprättas i normal ordning.

Vittnena skall intyga att de varit samtidigt närvarande när underskriften skett, att testatorn har förstått testamentets betydelse och att han har upprättat testamentet av egen fri vilja.

I ett testamente kan man stipulera att testamentstagaren erhåller en kvot- eller en procentuell del av arvet, eller att ett visst föremål eller penningbelopp utges till en viss person (jmf legat, universaltestamente)

I ett testamente kan utskrivas att mottagarens make inte skall ha giftorätt i den testamenterade egendomen eller i dess avkastning.

Efter testators död skall testamentstagaren delge arvingarna testamentet bevisligen (stämningsman eller annars bevisligen). Testamentet skall uppvisas arvingarna samtidigt som de bör erhålla en till riktigheten bestyrkt kopia över testamentet. Efter delgivningen kan arvingarna klandra (formfel eller pga psykiska orsaker) testamentet i tingsrätten på arvlåterens hemort inom sex (6) månader från delgivningen.

Då ett testamente är avsett att ge uttryck åt testatorns sista vilja kan han närhelst återkalla testamentet eller skriva ett nytt.

Testator kan bestämma att testamentstagaren får full äganderätt till egendomen eller enbart nyttjanderätt.

bjorn@holminglaw.com

040-7731416

Lakiasiaintomisto Björn Holming law firm